

RADA EUROPY
EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
SEKCJA CZWARTA

SPRAWA SITAREK przeciwko POLSCE¹

(SKARGA nr 42078/98)

WYROK – 15 lipca 2003 r.

W sprawie Sitarek przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba
złożona z sędziów:

Sir Nicolas BRATZA, *przewodniczący*,

Pan M. PELLONPÄÄ,

Pani E. PALM,

Pan R. MARUSTE,

Pan S. PAVLOVSKI,

Pan L. GARLICKI,

Pan J. BORRERO BORRERO, *sędziowie*

oraz Pana M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 24 czerwca 2003 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 42078/98) wniesionej 20 września 1997 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego art. 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, Stanisława Sitarkę („skarżący”).

2. Polski rząd („Rząd”) reprezentowany był przez pełnomocnika, pana Krzysztofa Drzewickiego z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

¹ Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez art. 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji.

3. Skarżący zarzucał, że postępowanie w jego sprawie przekroczyło „rozsądny czas” w rozumieniu art. 6 § 1 Konwencji.

4. Skarga została przekazana Trybunałowi 1 listopada 1998 r., kiedy to wszedł w życie Protokół nr 11 do Konwencji (art. 5 § 2 Protokołu nr 11).

5. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (art. 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji ustanowiono Izbę (art. 27 § 1 Konwencji), która miała zająć się sprawą zgodnie z art. 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

6. 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład Sekcji (art. 25 § 1 Regulaminu). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowej Czwartej Sekcji.

7. Decyzją z 14 maja 2002 r. Trybunał uznał skargę za dopuszczalną.

FAKTY

OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżący urodził się w 1947 r. i mieszka w Bydgoszczy, w Polsce.

1. Postępowanie cywilne

9. 20 sierpnia 1992 r. skarżący złożył do Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy pozew, w którym domagał się, aby niejaka pani B. M., która nie wywiązała się z własnego zobowiązania do wymiany uszkodzonego samochodu sprzedanego skarżącemu na nowy, zapłaciła mu kwotę równą wartości tego samochodu.

10. Sąd przeprowadził rozprawy w terminach: 14 października 1992 r. oraz 13 stycznia, 10 lutego, 5 kwietnia, 19 maja i 23 czerwca 1993 r. Sąd zlecił biegłemu przygotowanie opinii.

11. 29 czerwca 1993 r. skarżący złożył skargę na działalność biegłego. 6 października 1993 r. złożył skargę na to, że akta sprawy zostały przekazane biegłemu.

12. 29 października 1993 r. sąd zwrócił się do biegłego o przedłożenie opinii w wyznaczonym wcześniej terminie.

13. 7 listopada 1993 r. biegły przedłożył opinię. 18 listopada 1993 r. adwokat skarżącego zakwestionował tę opinię. 24 listopada 1993 r. skarżący zwrócił się do sądu o nieuwzględnienie zeznań złożonych przez jednego ze świadków.

14. 25 marca 1994 r. Sąd Wojewódzki oddalił wniosek skarżącego o wydanie postanowienia tymczasowego.

15. Na rozprawie przeprowadzonej 25 marca 1994 r. skarżący odrzucił propozycję zawarcia ugody przedstawioną przez pozwaną. Sąd postanowił zlecić biegłemu przygotowanie dodatkowej opinii.

16. 10 maja 1994 r. skarżący zakwestionował opinię biegłego.
17. 30 maja 1994 r. adwokat skarżącego zwrócił się do sądu o zażądanie od pozwanej przedłożenia oryginału listu przewozowego.
18. Sąd przeprowadził rozprawę 31 maja 1994 r. Pomiedzy czerwcem i sierpniem 1994 r. sąd sprawdzał prawdziwość listu przewozowego.
19. Na rozprawie przeprowadzonej 30 sierpnia 1994 r. sąd nałożył grzywnę na świadka, który nie stawiał się przed sądem.
20. Kolejne rozprawy zostały przeprowadzone 30 sierpnia i 28 października 1994 r.
21. 7 listopada 1994 r. sąd zwrócił się na wniosek skarżącego do Urzędu Celnego w Katowicach o przedłożenie pewnych dokumentów dotyczących odprawy celnej samochodu.
22. 22 listopada 1994 r. rozprawa została odroczone z powodu nieobecności adwokata pozwanej.
23. Sąd przeprowadził kolejne rozprawy 27 stycznia, 11 kwietnia i 9 maja 1995 r.
24. Według skarżącego rozprawy wyznaczone na 29 sierpnia i 15 grudnia 1995 r. oraz 16 lutego 1996 r. zostały odroczone z powodu niestawienia się pozwanej przed sądem. Zdaniem Rządu sąd nie przeprowadził tych rozpraw.
25. Rozprawa z 30 października 1995 r. została odroczone, zdaniem skarżącego, z powodu choroby skarżącego i nieobecności pozwanej. Rząd twierdzi, że została ona odroczone z powodu choroby sędziego przewodniczącego.
26. Rozprawy odbyły się 12 kwietnia, 10 maja, 3 czerwca i 28 czerwca 1996 r. 25 kwietnia 1996 r. sąd przesłuchał pozwaną ze względu na chorobę w miejscu jej zamieszkania. 3 czerwca 1996 r. sąd oddalił wniosek skarżącego o wydanie postanowienia tymczasowego.
27. Rozprawa wyznaczona na 27 września 1996 r. została odroczone z powodu choroby sędziego.
28. 19 listopada 1996 r. sąd odroczył rozprawę, ponieważ żadna ze stron nie została prawidłowo powiadomiona o rozprawie.
29. 15 stycznia 1997 r. skarżący rozszerzył żądanie pozwu.
30. Na rozprawie przeprowadzonej 17 stycznia 1997 r. biegły przedłożył opinię dodatkową.
31. 1 września 1997 r. sąd nie uwzględnił wniosku skarżącego o sprostowanie protokołu z rozprawy.
32. Sąd nie wyznaczył żadnej rozprawy w okresie od stycznia do października 1997 r. Kolejna rozprawa została wyznaczona na 16 stycznia 1998 r.
33. W październiku i listopadzie 1997 r. akta sprawy były przekazane do Prokuratora Rejonowego w Bydgoszczy.

34. Zdaniem skarżącego rozprawa wyznaczona na 16 stycznia 1998 r. została odroczona z powodu nieobecności pozwanej. Zdaniem Rządu w tym dniu rozprawa została przeprowadzona.

35. 3 kwietnia 1998 r. sąd przeprowadził rozprawę.

36. 17 kwietnia 1998 r. sąd zawiesił postępowanie do czasu zakończenia postępowania karnego przeciwko pozwanej i niektórym świadkom. Sąd uznał, że wynik postępowania cywilnego jest zależny od wyniku postępowania karnego. Tego samego dnia sąd wydał postanowienie tymczasowe. Adwokat skarżącego złożył zażalenie na postanowienie o zawieszeniu postępowania. 3 lipca 1998 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie.

37. W liście z 14 października 1999 r. Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało skarżącego, że zwrócono się do Prezesa Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy o ponowne rozważenie podstaw podjęcia decyzji o zawieszeniu postępowania i o objęcie postępowania nadzorem administracyjnym.

38. 15 października 1999 r. skarżący złożył wniosek o podjęcie postępowania. W odpowiedzi został poinformowany, że jego wniosek nie może być w tym momencie rozpatrzony z uwagi na to, że sąd nie mógł zapoznać się z aktami postępowania karnego.

39. Postanowieniem z 18 listopada 1999 r. sąd nie uwzględnił kolejnego wniosku skarżącego dotyczącego tej samej kwestii. 10 grudnia 1999 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie skarżącego na to postanowienie.

40. 22 listopada 2002 r. sąd okręgowy podjął zawieszone postępowanie. Tego samego dnia zostało ono umorzone.

2. Postępowanie karne

41. 5 lipca 1993 r. skarżący zwrócił się do prokuratury o wszczęcie postępowania dotyczącego pozwanej i jej męża, zarzucając, że złożyli oni fałszywe zeznania w postępowaniu cywilnym i posługiwali się sfalszowanymi dokumentami.

42. 31 marca 1994 r. Prokurator Rejonowy w Bydgoszczy umorzył postępowanie, uznając, że nie doszło do popełnienia zarzucanego przestępstwa. Zażalenie skarżącego zostało oddalone przez Prokuratora Wojewódzkiego w Bydgoszczy.

43. W odpowiedzi na skargę skarżącego prokurator Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku postanowił o ponownym wszczęciu postępowania.

44. W okresie pomiędzy 1994 r. a 1997 r. Prokurator Rejonowy w Bydgoszczy wydał pięć postanowień dotyczących umorzenia bądź zawieszenia śledztwa, ale wszystkie one zostały uchylone przez Prokuratora Wojewódzkiego w Bydgoszczy.

45. 15 listopada 1997 r. Prokurator Rejonowy wniósł do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy akt oskarżenia.

46. W nieokreślonym dniu na podstawie materiału zgromadzonego w powyżej opisanym postępowaniu zostało wszczęte dodatkowe postępowanie karne. Dotyczyło ono bieglego sądowego oraz niektórych świadków, którzy uczestniczyli w postępowaniu cywilnym.

47. Postępowanie przeciwko świadkom zakończyło się w 1999 r. Zostali oni uznani za winnych oszustwa.

48. 10 października 2001 r. wydany został wyrok w postępowaniu karnym przeciwko biegłemu. Został uznany za winnego składania fałszywych zeznań w postępowaniu cywilnym. 19 czerwca 2002 r. sąd okręgowy zmienił wyrok w wyniku apelacji biegłego.

49. 4 marca 2002 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy skazał B. M. – pozwaną w postępowaniu cywilnym oraz jej męża.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

50. Skarżący skarżył się, że długość postępowania była nie do pogodzenia z wymogiem „rozsądnego czasu”, przewidzianym w art. 6 § 1 Konwencji, który w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd...”

1. Stanowisko Rządu

51. Rząd był zdania, że sprawa była skomplikowana i zauważył, że sąd musiał zarządzić sporządzenie opinii kilku biegłych oraz musiał zwracać się do rozmaitych władz o przedkładanie dokumentów. Zwracał uwagę na trudności w zebraniu dokumentów odnoszących się do wydarzeń, które rozegrały się w dalekiej przeszłości oraz konieczność rozpatrywania nowych dowodów przedkładanych przez skarżącego w trakcie trwania postępowania. Rząd twierdził, że niektóre dowody były badane zarówno w postępowaniu cywilnym jak i karnym, a całe akta sprawy były niekiedy potrzebne równocześnie sądowi cywilnemu oraz prokuratorowi.

52. Rząd stwierdził, że skarżący przyczynił się do opóźnienia poprzez swoje liczne wnioski, w których kwestionował opinie biegłych. Zwrócił także uwagę na jego liczne wnioski dotyczące dowodów, świadków oraz postanowień tymczasowych. Rząd wskazał, że w 1997 r. skarżący rozszerzył żądanie pozwu.

53. Rząd zauważył, że odpowiedzialność za opóźnienia powinna być głównie przypisana stronom postępowania, a w szczególności pozwanej. Podkreślał, że Sąd Wojewódzki czynił wysiłki w celu przyspieszenia rozpatrywania sprawy

przez, *inter alia*, zwracanie się do biegłych o przyspieszenie prac oraz nałożenie grzywny na świadka za niestawiennictwo na rozprawie. Rząd zauważył, że rozprawy wyznaczane były regularnie.

2. Stanowisko skarżącego

54. Zdaniem skarżącego sprawa nie była skomplikowana. Zaprzeczył twierdzeniom, że przyczynił się do opóźnienia. Skarżący zauważył, że wszystkie jego działania były ukierunkowane na przyspieszenie rozpoznania sprawy.

55. Skarżący twierdził, że władze nie prowadziły sprawy prawidłowo. Skarżący wskazał na postanowienie Sądu Wojewódzkiego z 23 czerwca 1993 r., dotyczące sporządzenia opinii biegłego na podstawie sfałszowanych dokumentów i fałszywych zeznań. W konsekwencji, opinia biegłego dotyczyła samochodu, który nie został zakupiony przez skarżącego. Skarżący twierdził, że następnie musiał zdobywać dodatkowe dowody na potwierdzenie tego faktu. Zwrócił też uwagę na roczny okres beczynności pomiędzy 17 stycznia 1997 r. a 16 stycznia 1998 r. Skarżący wskazał, że nawet Ministerstwo Sprawiedliwości w swoim liście z 14 października 1999 r. wyraziło się krytycznie o postanowieniu Sądu Wojewódzkiego zawieszającym postępowanie cywilne.

56. Skarżący skarżył się ponadto, że prokurator wojewódzki wielokrotnie uchylał postanowienia prokuratora rejonowego umarzające postępowanie karne, a ten ostatni ponownie wydawał takie same postanowienia, nie uwzględniał wskazówek przełożonego. Skarżący twierdził, że postępowanie karne zostało niepotrzebnie podzielone na trzy odrębne postępowania, chociaż we wszystkich tych postępowaniach zeznawać mieli ci sami świadkowie.

3. Ocena Trybunału

57. Trybunał zauważył, że wynik postępowań karnych, które przywoływane były przez strony nie odnosił się do „rozstrzygnięcia o [skarżącego] prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym czy zarzucie karnym przeciwko niemu”, w rozumieniu art. 6 § 1 Konwencji. Dlatego też Trybunał nie ma kompetencji *ratione materiae* do oceny długości ich trwania. Trybunał weźmie jednak pod uwagę fakt, że rozstrzygnięcie sprawy cywilnej dotyczącej skarżącego było zawieszone na czas trwania tych postępowań.

58. Okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się 1 maja 1993 r., od kiedy stała się skuteczna deklaracja Polski uznająca prawo do składania skarg indywidualnych. Jednakże, przy ocenie rozsądnej długości czasu, który upłynął po tej dacie, należy wziąć pod uwagę stan postępowania w tym czasie (patrz, m.in., wyrok *Humen przeciwko Polsce* [GC], nr 26614/95, § 59, z 15 października 1999 r., niepublikowany). Trybunał zauważył, że postępowanie zostało wszczę-

te 20 sierpnia 1992 r., a więc 1 maja 1993 r. trwało już 8 miesięcy i 12 dni. Rozpatrywany okres zakończył się 22 listopada 2002 r. Trwał więc w okresie jurysdykcji Trybunału *ratione temporis* 9 lat, 6 miesięcy i 22 dni.

59. Trybunał przypomina, że rozsądna długość trwania postępowania musi być oceniona w świetle okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów ustalonych w jego orzecznictwie, w szczególności stopnia zawichości sprawy, postępowania skarżącego i właściwych władz oraz wagi postępowania dla skarżącego (patrz, m.in., wyrok *Frydlender przeciwko Francji* [GC], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

60. Trybunał uważa, że niniejszą sprawę cechował pewien stopień skomplikowania. Zauważa, że Sąd Wojewódzki musiał zarządzić sporządzenie kilku opinii biegłych.

61. Trybunał zauważa, że w trakcie trwania postępowania skarżący złożył znaczną liczbę wniosków. Przypomina jednakże, że ostatecznie władze prokuratorskie wniosły do sądu karnego akt oskarżenia przeciwko pozwanej, niektórym świadkom oraz biegłemu sądowemu. Dlatego też, w zakresie, w jakim skarżący w trakcie trwania postępowania podważał wiarygodność świadków oraz prawdziwość dowodów, nie może być traktowany jako ten, który przyczynił się do opóźnień, ponieważ jedynie korzystał on z dostępnych środków w celu popierania swoich roszczeń.

62. Trybunał wskazuje, że jednoroczny okres beczynności przywoływany przez skarżącego nastąpił w 1997 r. – a więc w piątym roku postępowania. Zauważa, że wydanie następnie postanowienia o zawieszeniu postępowania było krytykowane nawet przez władze krajowe. Trybunał zgadza się ze skarżącym, że powtarzające się decyzje prokuratora rejonowego o umorzeniu postępowania wydawane bez uwzględnienia opinii prokuratora wojewódzkiego, dodatkowo przedłużyły rozpatrywanie jego roszczenia cywilnego.

63. Oceniając w całości okoliczności sprawy, Trybunał uważa, że ogólny czas trwania postępowania wynoszący ponad dziewięć i pół roku, w zakresie jego kompetencji *ratione temporis*, przekracza rozsądny czas.

64. Dlatego też doszło do naruszenia art. 6 § 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

65. Zgodnie z art. 41 Konwencji:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

66. Skarżący domagał się 100.000 zł jako odszkodowania za szkodę, którą rzekomo poniósł w rezultacie długości trwania postępowania.

Jego zdaniem, na żądaną kwotę składały się:

- różnica w cenach samochodu w 1992 i 2002 r. (27.121,52 zł);
- wydatki poniesione w związku z postępowaniem krajowym, takie jak opłaty za listy i transport (5.228,83 zł włącznie z 149,79 zł kosztów zarejestrowanych listów do Trybunału, co udokumentowane jest kopiami rachunków oraz 991 zł z tytułu opłat za tłumacza, odnoszących się do tłumaczenia dokumentów potrzebnych do przedłożenia przed Trybunałem, co udokumentowane jest kopiami rachunków);
- utrata zarobków w czasie, który poświęcił na uczestniczenie w postępowaniach krajowych (30.036,15 zł);
- utrata zarobków w czasie, jaki spędził na podróżowaniu publicznymi środkami transportu – z powodu braku samochodu, na działkę położoną 20 kilometrów od miejscowości jego zamieszkania (16.862,24 zł);
- utrata ulgi celnej (892 zł);
- utrata zniżek ubezpieczeniowych (20.000 zł).

67. Skarżący domagał się 150.000 zł jako zadośćuczynienia za szkody niematerialne doznane przez niego z powodu stresu spowodowanego długością postępowania i pogorszenia się standardu jego życia w wyniku przedłużającego się braku samochodu.

68. Rząd był zdania, że kwoty, których domagał się skarżący były wygórowane. Podkreślał, że brak jest związku przyczynowego pomiędzy szkodami materialnymi rzekomo doznanymi przez skarżącego i długością postępowania. Rząd uważał, że uznanie naruszenia w tej sprawie stanowiłoby samo w sobie wystarczające zadośćuczynienie. Alternatywnie, Rząd zwrócił się do Trybunału o przyznanie zadośćuczynienia na podstawie dotychczasowego orzecznictwa.

69. Trybunał zauważa, że szkody wyliczone przez skarżącego są oparte jedynie na przypuszczeniach. Nie wykazał on także bezpośredniego powiązania pomiędzy długością postępowania a szkodą materialną, którą rzekomo poniósł. Dlatego też Trybunał oddala roszczenie skarżącego dotyczące szkody materialnej.

70. W opinii Trybunału skarżący doznał szkody natury niematerialnej w rezultacie długości trwania postępowania. Dokonując oceny na zasadzie słuszności i biorąc pod uwagę szczególne okoliczności sprawy, Trybunał uważa, że skarżącemu powinna być przyznana kwota 6.500 euro.

B. Koszty i wydatki

71. Skarżący domagał się zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w związku z postępowaniem przed Trybunałem.

72. Rząd nie ustosunkował się do tego roszczenia.

73. Trybunał zauważa, że skarżący nie sprecyzował, jakie wydatki poniósł w związku z popieraniem swojej skargi. Wydatki odnoszące się bezpośrednio do skargi przytoczone zostały przez skarżącego jedynie wśród rozlicznych kwot dotyczących szkody materialnej. Trybunał stwierdza więc, że skarżący poniósł wydatki na cele korespondencji i tłumaczenia w związku z postępowaniem przed nim, w kwocie 1140,79 zł (149,79 zł i 991 zł, patrz pkt 65 powyżej). Zauważa ponadto, że wydatki te były odpowiednio udokumentowane. Dlatego też Trybunał przyznaje skarżącemu 262 euro.

C. Odsetki z tytułu niewypłacenia zadośćuczynienia

74. Trybunał uważa, że odsetki powinny być ustalone zgodnie z minimalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe (patrz wyrok *Christine Goodwin przeciwko Wielkiej Brytanii* [GC], skarga nr 28957, § 124, który będzie opublikowany w ECHR 2002 VI).

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. UZNAJE, że nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji;

2. UZNAJE, że

(a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącemu w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, następujące kwoty:

(i) 6.500 euro (sześć tysięcy pięćset euro) z tytułu szkód niematerialnych,

(ii) 262 euro (dwieście sześćdziesiąt dwa euro) z tytułu kosztów i wydatków, które będą przeliczone na walutę polską według kursu z dnia uregulowania płatności oraz jakikolwiek podatek jaki może być pobrany od powyższych kwot;

(b) zwykłe odsetki według minimalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe, które będą płatne od tej sumy od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty;

3. ODDAŁA pozostałą część żądania skarżącego dotyczącego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i ogłoszono na piśmie 15 lipca 2003 r., zgodnie z art. 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancierz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący